

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Oosterstraat 10

Status: BBP

Periode: veldwerk 25-6-2003

Onderzocht door: T. Tel en F. van der Waard (veldwerk); H. Wierts (archieffonderzoek).

Auteur: F. van der Waard

Datum: Oktober 2003 Groningen

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen. De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardestelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieur-afwerkingen verborgen zitten.

Voor het onderzoek van de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoossier van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

SITUERING/STRUCTUUR

Het pand ligt aan de oostzijde van de Oosterstraat op een diep perceel en heeft aan de linkerzijde een steeg en aan de rechter een drup.

Oosterstraat 10 heeft een tweelaags diep voorhuis (15 x 5,7 m.) met een steil zadeldak dat aan de voorkant afgewolfd is en belegd met vooraan opnieuw verbeterde zwarte Hollandse pannen en overigens sneldekkers. Dan volgt een overbouwde binnenplaats met aan de linkerzijde een eenlaagse gang. Daarachter ligt een tweelaags achterhuis (ca. 5,7 x 5,7 m.) met een schilddak dat met asbest golfplaten is bedekt.

BOUWGESCHIEDENIS

Het diepe voorhuis kan een oudere kern hebben die mogelijk 16de-eeuws is gezien de tienlagenmaat van 80 cm. (voor vijf lagen is 40 cm. gemeten) en gezien de datering van vergelijkbare voorhuizen in dezelfde rij in de Oosterstraat. Het pand was vermoedelijk tweelaags opgezet en had vermoedelijk 30 cm. dikke zijmuren. De kaart van Haubois uit ca. 1643 suggereert een verdieping en bovendien blijkt bij onderzoek dat de oude huizen in deze straat doorgaans in de 16de eeuw een verdieping hebben.

De datering van het achterhuis is onbekend, maar zou vergeleken met andere vergelijkbare achterhuizen in de Oosterstraat een 18de-eeuwse, of zelfs een nog vroegere kern kunnen hebben. Op de kaart van Haubois is in ieder geval al een achterhuis te zien. Dit achterhuis werd in de 19de eeuw opgehoogd en van een schilddak voorzien. Deze kap bestaat uit gekantrechte sporenparen. Op het minuutplan van omstreeks 1830 is al de huidige plattegrond van een voorhuis met binnenplaats met aan de linkerkant een gang en het achterhuis aanwezig. Ook aan de rechterkant van de binnenplaats werd bebouwing aangeduid. Dit is echter niet de gang maar bleek op een plattegrond uit 1929 ondermeer een WC-hok te betreffen.

De voorgevel zou uit de tweede helft van de 18de of de vroege 19de eeuw kunnen dateren.

De huidige verdieping van het voorhuis werd er in de 19de eeuw op gezet samen met de achtergevel. Wij gaan er vanuit dat de bestaande verdiepingsmuur afgebroken werd en er een nieuwe verdieping werd gemetseld. Dit geldt in ieder geval voor het achterste gedeelte van het voorhuis. Het kan niet

uitgesloten worden dat er nog oud werk in het voorste gedeelte van de verdieping overgebleven is. Bij deze gelegenheid zal de huidige naaldhouten sporenkap tot stand zijn gekomen.

Uit dezelfde tijd kunnen ook de trap naar de verdieping, de haard in de linkermuur en de vensterbanken van de vensters in de voorgevel dateren.

Op een rioleringsplan van 1929 is iets van de indeling te zien. Er is een vierkante winkelruimte aan de voorkant met aan de rechterkant een trap naar de verdieping. Daarachter is aan de linkerkant een gang die helemaal naar het achterterrein doorloopt. Naast deze gang is respectievelijk een middenkamer en een achterkamer. Tussen beide ruimten zat een ondiepe ruimte die vermoedelijk als een bedstedenkastenvand geïnterpreteerd moet worden. Dan volgt de binnenplaats met links de gang en rechts een WC-hok. Daarachter ligt het achterhuis waarin zich tegen de achterwand een trap bevond die vanuit de gang begon.

BESCHRIJVING

gevels

De voorgevel is een tweelaagse lijstgevel met een mezzanino en is drie venstertraveeën breed. De gevel is in schoon metselwerk in normaal kruisverband opgetrokken, en is wit gesausd. Bij de vensters is het muurwerk ook beëindigd door kisklezoren dat op een datering vóór ca. 1830 zou wijzen. Op de hoeken is een normale beëindiging zodat dat op een datering na ca. 1730 wijst. Mogelijk dateert de gevel uit de tweede helft van de 18de eeuw. Boven alle vensters zijn strekken aangebracht.

De pui is recent, de verdieping heeft drie T-vormige stolpramen (mogelijk eerste helft 20ste eeuw) met oude kozijnen met kwartbolle profilering. De mezzanino heeft drie tweeledige vensters met dezelfde profilering.

De gevel wordt afgesloten door een eenvoudig geprofileerde kroonlijst. Het voorschild wordt bekroond door een houten pironnetje.

De achtergevel is een wit gesausde topgevel waarvan de begane grond uitgebroken is. Deze is in normaal kruisverband gemetseld en heeft een tienlagenmaat van 58,6-59 cm. Op de verdieping bevinden zich een deur met bovenlicht en daarnaast een T-venster.

Het venster en het deurkozijn hebben een 19de-eeuws kwartrond profiel. Het raamhout is vernieuwd en ook de deur is nieuw. In de top bevindt zich een T-venster met vernieuwd raamhout en oud kozijn. Overigens is de gevel tot aan de onderkant van de vensterdorpel gepleisterd zodat hier mogelijk nog oud werk onder zit.

De linkerzijgevel grenst aan een drup maar er konden dichtbij de achtergevel enige steenmaten genomen worden. Op begane grond niveau bedraagt de vijflagenmaat 40 cm. en de stenen zijn ca. 6,5-7 cm dik. De verdieping lijkt 19de-eeuws, heeft een tienlagenmaat van 59 cm. en staat in verband met de achtergevel.

De rechterzijgevel schijnt in het midden van de verdieping met kleine, mogelijk 18de-eeuwse gele steentjes gemetseld te zijn, terwijl het achterste deel in verband staat met de achtergevel.

beschrijving per bouwlaag

De begane grond is in gebruik als winkel en voorzien van verlaagde plafonds en voorzetwanden. De ruimte is voornamelijk ongedeeld, waarbij rechts voor een portaal en trap is afgescheiden. De steektrap is eind-19de-eeuws en eindigt bovenaan met een rijk gesneden klauwstuk.

De verdieping heeft een grote voorkamer die vooraan de gehele breedte van het pand in beslag neemt en dan door de aanwezigheid van de trap rechts iets smaller wordt. Daarachter bevindt zich een middenstuk met overloop, recente trap met kwartdraai boven, een WC en douche. Achteraan is een ruimte die ook weer de gehele breedte in beslag neemt.

In de voorkamer bevindt zich aan de linkerkant een 19de-eeuwse zwart marmeren schouw. De stucwerkboezem heeft pilasters met korinthische kapitelen, een hoofdgestel en eierlijst. Deze schouw zou gelijktijdig met de trap kunnen zijn. De kamer heeft vensterbanken met 19de-eeuwse vensterbankconsoles. De verdiepingvloer is recentelijk iets opgehoogd.

De kapconstructie

De kapconstructie bestaat uit een naaldhouten sporenkap. De gekantrechte sporenparen zijn steeds voorzien van haanhouten en staan in de nok koud tegen elkaar aan. Vooraan bevindt zich een dikke zware makelaar.

De binnenplaats

Ter plaatse van de vroegere binnenplaats met gang heeft men de gangmuur weggebroken en er is een vallicht in het dak gemaakt.

Het achterhuis

De voorgevel van het achterhuis is een tweelaagse recht gesloten gevel die op begane grond niveau is weggebroken in verband met de grote winkelruimte. Op verdiepingsniveau is de gevel gepleisterd en voorzien van twee dichtgespijkerde vensters. Het muurwerk van de zijgevels kan aan de binnenkant gezien worden en is in normaal kruisverband opgetrokken en dateert uit de 19de eeuw. Ook de voorgevel hoort daarbij.

De linker (noordelijke) zijgevel is een gepleisterde tweelaagse langsgevel die deels vrij ligt aan een binnenplaats achter de noordelijke buurman. Op de begane grond is een recente deur met dito venster ernaast. Boven de deur is een anker van een redelijk oud model zichtbaar. Op de verdieping zijn twee grote dichtgespijkerde vensters.

Het achterhuis maakt deel uit van de winkel en heeft verlaagde plafonds en voorzetwanden. Achterin zijn enige recente vertrekken afgetimmerd. De trap naar de verdieping is recent.

Het achterhuis heeft een 19de-eeuwse ophoging die de verdieping vormt. De verdieping vormt thans een ruimte die in gebruik is bij de winkel. De verdieping is overspannen door een naaldhouten enkelvoudige balklaag ca. 23 x 12 cm. geschat.

In de rechtermuur is een rookkanaal te zien dat hoort bij een vroegere stookplaats op de begane grond.

De kap bestaat uit een sporenkap met naaldhouten gekantrechte sporenparen met haanhouten. In de nok is een nokruiter. De sporen worden iets onder het haanhout ondersteund door ronde naaldhouten gordingen.

WAARDESTELLING

Oosterstraat 10 heeft stedenbouwkundige waarde omdat het pand goed past in de oostwand van de Oosterstraat.

De bouwmassa van het geheel met voorhuis met steil dak, gang met binnenplaats en achterhuis met schilddak laat toch de karakteristieke opbouw en vorm van een groot historisch stedelijk huis zien en is daarom van belang.

De laat-18de- of vroeg-19de-eeuwse voorgevel is waardevol zowel om de bouwsubstantie als om het feit dat die goed in het straatbeeld past. De vernieuwde pui doet afbreuk aan de waarde van de voorgevel.

Het casco van het voorhuis heeft bouwhistorisch belang omdat de oude zijmuren tot en met de begane grond bewaard zijn. De 19de-eeuwse zijmuren en achtergevel en kap hebben beperkte waarde.

Het achterhuis heeft mogelijk oude zijmuren op begane grond niveau die waarde hebben. De 19de-eeuwse ophoging en de kap hebben beperkte waarde.

Enkele interieuronderdelen, zoals de trap naar de verdieping, de haard en de vensterbankconsoles hebben enige kunsthistorische waarde.

Uittreksel uit het bouwdossier van de dienst RO/EZ van de gemeente Groningen.

Adres : **Oosterstraat 10 / 10a**
Bouwdossiernummer : B 14325
D.I.V. bezoek : 17 juni 2003

1929

Het tonnenstelsel wordt opgeheven. Het bestaande privaat wordt geschikt gemaakt voor aansluiting op het gemeentelijk riool. Dhr. Jacob Diederich Jansen is eigenaar en bewoner van het pand.

1930

Er komt een klacht binnen van particulieren bij Gemeentewerken: het huis- en hemelwater wordt niet goed afgevoerd en verspreidt stank. De aan de open goot gelegen muurgedeelten verwateren. Er volgt een aanschrijving. Er dienen lucht en waterdichte buizen te worden aangelegd voor de afvoer van huis- en hemelwater. Aan de aanschrijving wordt gevolg gegeven.

1936

Wed. J.D. Jansen – Poelman is eigenaresse van het gebouw. Zij krijgt een vergunning voor het vernieuwen van de winkelpui in de voorgevel en het maken van een portiek ter vergroting van de etalageruimte. Daarnaast: het wijzigen van de toegang naar de bovenwoning. Het werk wordt nog hetzelfde jaar voltooid.

1940

Het rapport voor oorlogsgeweldschade vermeldt f397,- (schilder- en timmerwerk).

1943

Er wordt een materiaalaanvraag ingediend voor een slaapkamerraam en een nieuwe ruit van matglas.

1951

Er komt een klacht binnen bij de Dienst Stadsuitbreiding en Volkshuisvesting: het closet en afvoer zijn stuk. Er volgt een aanschrijving.

1960

Er komt een klacht binnen bij de Dienst Stadsuitbreiding en Volkshuisvesting: de dakgoten functioneren niet goed aan de zijde van nr. 8. Het dak aan de achterzijde is niet waterdicht. Er wordt een aanschrijving verstuurd waaraan gevolg wordt gegeven.

1975

G.B. Meijer is eigenaar. De bovenwoning wordt, met subsidie en met vergunning, gerenoveerd voor f85.550,-. Daarbij wordt de indeling van zolder en verdieping gewijzigd. Daarnaast wordt een vergunning verleend voor het veranderen en vergroten van het gebouw. Hierbij wordt het magazijn en de binnenplaats bij de winkel getrokken. Bouwkosten: f23.200,-

H. Wierds